

Võrsed

VANEMUINE

teatri peatoetaja

153. hooaeg

KATARIINA LIBE

Võrsed

DRAAMA KAHES OSAS

TEKST PÄLVIS EESTI TEATRI AGENTUURI
2021. AASTA NÄIDENDIVÕISTLUSEL I PREEMIA

LAVASTAJA JA MUUSIKALINE KUJUNDAJA TIIT PALU

KUNSTNIK EUGEN TAMBERG

VALGUSKUNSTNIK KÄRT KARRO (TARTU UUS TEATER)

INSPITSIENT LIISA JURTOM

AUTOR TÄNAB HÜVA NÕU EEST
DOKTOR GABOR SZIRKOT JA DOKTOR MARIANN RUGOT,

TRUPP TÄNAB DOKTOR AIVAR EHRENBERGI

ESIETENDUS 22. OKTOOBRI 2022 SADAMATEATRI

NÄIDENDI ESITUSÕIGUSI VAHENDAS EESTI TEATRI AGENTUUR

A person's silhouette is visible on the right side of the image, standing in a dark space. The background is filled with vertical columns of light, some appearing as bright yellow-green and others as dimmer, creating a dramatic, atmospheric effect. The person is positioned in front of one of the brighter columns.

Osades:

PAULA

RAGNE PEKAREV

ELIIS

KÄRT TAMMJÄRV

TANEL

VEIKO PORKANEN

JAKOB

ROBERT ANNUS

HENRI

JAANUS TEPOMEES

ARST

KATRIN PÄRN (KÜLALISENA)

RASEDUSNÕUSTAJA

MERLE JÄÄGER

Katariina Libe

(kuni aastani 2021 Katariina Ratasepp, aastatel 2009–2011 Katariina Kabel)

- sündinud 26. novembril 1986
- 2012. aastal lõpetas Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia XXV lennu näitlejana
- 2012–2014 töötas näitlejana VAT teatris
- teinud rolle ka Tallinna Linnateatri, Eesti Draamateatri, Tartu Uue Teatri, Vana Baskini Teatri ja Kanuti Gildi saali lavastustes. Mänginud mitmetes seriaalides („Padjaklubi”, „Vabad mehed”)
- 2020. aastal lõpetas magistrikraadiga Tallinna Ülikooli Balti filmi, meedia, kunstide ja kommunikatsiooni instituudi (BFM) nüüdismeedia erialal
- 2020. aastast töötab ajakirjanikuna ajakirjas Pere ja Kodu

Näidendid

2009 „Aline ehk Tuled põlevad, aga kedagi pole kodus“
(Eesti Teatri Agentuuri näidendivõistlusel äramärgitud töö)

2021 „Võrsed“ (Eesti Teatri Agentuuri näidendivõistluse I preemia)

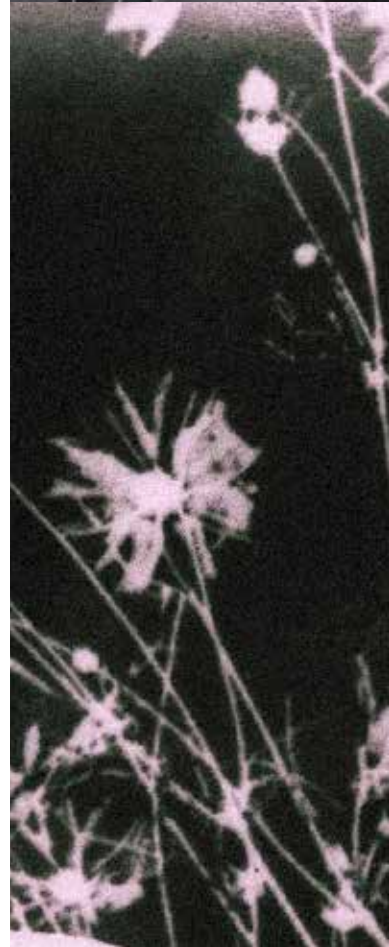
Romaanid

2021 „Ohverduste sügis“ (Eesti Kirjanike Liidu romaanivõistluse Margus Karu SA eripreemia)

2022 „Ebapunktid“

Novellid

2022 „Teine Erik”/„Enesetapja”, ilm Looming, nr 4

„Ma istusin autoroolis liiklusummikus ja otsustasin, et selle asemel, et ummiku peale närvi minna, annan oma ajule tegevust. Andsin endale ülesandeks mõelda välja üks lugu lühifilmi stsenaariumi jaoks. Lähtusin loo ülesehitamisel kusagilt hiljuti loetud mudelist. Mudel on selline: tees-antitees-süntees. Lahtiseletatult: loo esimene kolmandik on teesi teenistuses, teine kolmandik õigustab antiteesi, kolmas kolmandik on pühendatud sünteesile. /---/

Veel lähtusin sellest, millist naistegelast ma tahaksin laval näha. Sellist, keda ma veel eesti dramaturgias, filmis või seriaalis näinud pole. Aga läks nii, et lühifilmi stsenaariumit sellest loost ei saanudki. Lähenevas oli hoopis teatriagentuuri näidendi-võistlus ja otsustasin selle narratiivi näidendi kujul võistlusele saata. Ma tahtsin, et Paula jõuaks oma kibedusest ja lukus olemisest välja, helgemasse olekusse, aga selleks oli vaja tal läbi käia veidi kannatusi. Lükkasin talle ette valu ja leina ja üksijätust. Ja mulle endale tundub, et tänu sellele, et Paula suudab selles keerises ennast muuta, on loo lõpp siiski päris helge.”

– Katariina Libe

Täispikka intervjuud Katariina Libega loe Vanemuise hooajakirja Ramp 2022/2023 sügisnumbrist.

Kehaväline viljastamine (*in vitro fertilization*, IVF) on viljatusravi meetod, mille puhul munarakk ja seemnerakk viiakse kokku väljaspool naise organismi ehk *in vitro* ja emakasse siirdatakse viljastatud munarakust saadud embrüo. Kehavälisele viljastamisele eelneb munasarjade stimuleerimine hormoonravimite abil ja embrüo kasvatamine. Pärast embrüo siirdamist toetatakse rasedust samuti hormoonravimitega.

Enamikus Euroopa Liidu liikmesriikidest kehtivad IVF-ravi rakendamise kohta seadusandlikud piirangud. Mõnes riigis hüvitatakse IVF-teenused riigieelarvest, kuid teenuste ja ravimite hüvitamise skeemid ja määrad on erinevad. Võrreldes paljude teiste Euroopa riikidega on Eestis piiranguid vähe ja viljastada võib kuni 50-aastast naist, kui selleks on meditsiiniline näidustus.

Esimene kehavälise viljastamise abil eostatud laps sündis Inglismaal 1978. a. Eesti esimene IVF-laps sündis 1995. a.

Kehavälise viljastamise efektiivsus ja kulud Eestis

*Tervisetehnoloogia hindamise raport TTH04
Tartu 2013, Tartu Ülikooli Tervishoiu instituut*

Kunstliku viljastamise valdkond taastus koroonakriisist tingitud tagasilöögist.

Ravimiameti andmetel teostati Eestis 2021. aastal 3408 viljatusravi tsükli, mida on 13 protsenti rohkem kui aasta varem.

„2021. aastal taastus kunstliku viljastamise valdkond koroonakriisist tingitud tagasilöögist. Tänu külmutatud embrüote siirdamiste lisandumisele saavutati rekordiline protseduuride arv, mida saab seletada embrüoloogia laborite töö kvaliteedi tõusuga,“ selgitas kasvutrendi Tartu Ülikooli Kliinikumi Naistekliiniku direktor Aivar Ehrenberg.

Kõige rohkem kasvas aastaga – 255lt 328 läbitud tsüklini – viljatusravi kasutamine 40-aastaste seas. Selles vanuses oli enim levinud meetod seemneraku süstimine munarakku (ICSI), mida teostati 145 tsükli, 2020. aastal aga 88 tsükli. Sageduselt järgnes emakasisene viljastamise meetod (IUI), mis aasta jooksul oli suurenenud 17lt 27ni.

Enamkasutatavad meetodid kõikides vanusegruppides on FET ehk külmutatud embrüo siirdamine (44 protsenti juhtudest) ja ICSI (33 protsenti).

Korruga võib kunstliku viljastamise käigus siirata 1–3 embrüot. 2021. aastal kasvas ühe embrüo siirdamiste arv 22 protsenti. Võrreldes eelneva aastaga on kolme embrüoga siirdamise protseduuride arv langenud 36 protsenti. Samas kahe embrüo siirdamiste arv on jäänud samale tasemele.

2021. aastal sünnitas 710 naist kunstliku viljatusravi tulemusena kokku 783 last, neist kehavälise (IVF, ICSI ja FET) protseduuri tulemusena 763 ja kehasisese (IUI) meetodi läbi 20. Laste osakaal on võrreldes 2020. aastaga natuke tõusnud: 2020. aastal moodustasid kunstliku viljastamise teel sündinud lapsed kõigist elussündidest 5 protsenti, 2021. aastal aga 6 protsenti.

„Eestis on kunstliku viljastamise protseduuride arv kasvutrendis.“ Tervisegeenius, 1.07.2022

Mina olen usklik ja konservatiivne abordivastane, aga väidan, et kunstliku viljastamise fakt iseenesest ei ole kuidagi jumalavastane. Sama hästi võiks jumalavastane olla osta poest porgandiseemneid ja need „kunstlikult” porgandiks kasvatada, sest looduslikult poleks porgand selle koha peal kunagi kasvama hakanud. Ometi ta kasvab, nagu kasvab laps emaüsas, sest Jumal on loonud sellise võimaluse. Inimene ei saa iialgi kunstlikku last saada, nagu ei saa peenras tärgata kunstlik porgandiidu.

Küsimus on alati inimese käitumises ja inimese eetikas, ning põhimõte on alati **säilitada** inimelu. (Elu **sigitamine**, muide, ei ole kuidagi kohustuslik ja lastetu naine ei ole kristlikus kultuuris kuidagi halvem lastega naisest.)

Hirmus keeruliseks läheb aga häirivalt paljude jaoks asi siis, kui mängu tuleb veel tegureid. Näiteks, kas ühe elu säilitamiseks on eetiline hävitada paljude elu? Selline küsimus kerkib näiteks kunstliku viljastamise protseduuris. Kas on eetiline surmata palju elusid, et üks neist saaks minu üsas säilida? Seda peakski kristlik inimene suutma mõtisklustes endale selgeks teha.

Kes selle mõtteülesandega ka hakkama sai, on tubli. Edasijõudnute jaoks veel üks tegur valemisse: elude, inimhingede kvaliteet. Kas on õige surmata sarimõrvar? Kas on õige osaleda sõjas ja tappa inimesi, kes pole sulle midagi teinud, ja kas neil on õigus surmata sind? Kas päästa valiku korral tippteadlase, imiku, tubli torujüri või noore vastabiellunu elu? Millega kaaluda, mis on mõõdupuu?

Eetiliselt arenenud inimese jaoks ei ole need küsimused vastamatud. Jõudu mõtisklusteks.

Kägu, 19.05.2018

Perekooli foorum

Sotsiaalses maailmas, mis väärtustab võimu ja võimukust, on lapsevanemaks olemine alandlikkuse kool. Asjaolu, et me hoolime sügavalt oma lastest, kuid ei saa ometi valida sellist last, nagu tahaksime, õpetab vanemaid olema avatud kutsumatule. Säärane avatus on hoiak, mis väärib kaitsmist – mitte ainult perekonnas, vaid maailmas laiemalt. See ärgitab meid leppima ootamatustega, elama koos vastuoludega, ohjeldama oma võimuiha. Gattaca¹-taoline maailm, milles vanemad on harjunud oma laste sugu ja geneetilisi tunnuseid ette kindlaks määrama, oleks kutsumatu suhtes külalislahkusetu maailm, tarastatud kogukond kõige ehedamal kujul. Teadmine, et meie anded ja võimed ei ole meie endi teene, hoiab meid kaldumast kõrkusse.

Michael Sandel, „Täiuslikkuse vastu: mida on halba disainitud lastes, bioonilistes sportlastes ja geenitehnoloogias“. Ilmunud kogumikus „Bioetika võtmetekste“, Tartu Ülikooli kirjastus, 2018

---

¹ Vihje Andrew Niccoli 1997. aasta ulmefilmile „Gattaca“, mille tegevus toimub tulevikuühiskonnas, kus laste genoomid on kavandatud sisaldama kõige ideaalsemat kombinatsiooni nende vanemate omadustest ning sellised näitajad nagu südamehaiguste risk ja prognoositav eeldatav eluiga on iga inimese jaoks dokumenteeritud nende genoomi põhjal. Film hoiatab tuleviku eest, kus genoomne teave toidab eelarvamusi ja äärmuslikke klassierinevusi nende vahel, kes saavad ja kes ei saa endale lubada geneetiliselt muundatud lapsi.

Teatrijuht Kristiina Alliksaar

Draamajuht Tiit Palu

Muusikajuht Risto Joost

Balletijuht Mare Tommingas

Lavastusala Karis Hindriksoo-Pitsi, Maiken Nõmmoja

Pealavameister Rello Lääts

Lavatehniline ala Veljo Rüütli, Raido Kits, Margus Rump, Risto Hanneste

Dekoratsiooniala Marika Raudam, Innari Toome, Ain Austa, Andres Lindok,
Katrín Pahk, Leenamari Pirn, Jane Aus, Terje Kiho, Armin Luik,
Aleksander Karzubov, Indrek Ots, Mart Raja, Karmo Kiivit, Mait Sarap

Rekvisiidiala Liina Martoja, Mirka Porrassalmi, Angelika Aun,
Kärt Paasik, Kaie Uustal, Annaleena Adamson

Kostüümiala Liisi Ess, Ivika Jõesaar, Ruth Rehme-Rähni, Külli Kukk, Edith Ütt,
Ljubov Guzun, Ivi Vels, Kaire Arujõe, Valentina Kalvik, Inkeri Orasmaa, Olga Vilgats,
Irina Medvedeva, Heli Kruise, Natalja Malinen, Luule Luht, Tia Nuka, Daisy Tiikoja, Elli Nõps,
Anneli Vassar, Kertu Lepasaar, Juta Reben, Toomas Vihermäe, Ljudmila Nikolajeva

Riietusala Raina Varep, Aive Soosaar, Katariina Talts

Jumestusala Kelly Treier, Sandra Rätsep, Mare Kuul

Valgusala Andres Sarv, Jaanus Moor, Madis Fuchs

Heli- ja videoala Andres Tirmaste, Indrek Asukül

Kavalehe fotod Marten-Jaan Martšenkov, Pilleriin Kivisikk

Kavalehe koostanud Sven Karja, **kujundanud** Katrin Leement

Emakeelne kultuur on hindamatu väärtus.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi,
et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.
Lubame hea seista fondi käekäigu eest

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks. Fondi on võimalik teha annetusi:

SA Tartu Kultuurkapital / Swedbank IBAN: EE092200221011379347, SWIFT: HABAE2X /

SEB Pank IBAN: EE251010102052050006, SWIFT: EEUHEE2X

Märksõna: VANEMUISE FOND

Suur aitäh teile Vanemuise fondi poolt:

Olga Aasav, Andrus Ansip, Mart Avarmaa, Alar Kroodo,

Kalev Kase, Mati Kermas, Eero Timmermann,

Tartu linn, Vanemuise advendikontserdil annetajad

Teatri peatoetaja

Aasta toetaja

Koostööpartner

Suvekontserdi peatoetaja

Ametlik hotellipartner

KULTUURIMINISTEERIUM

Kanname elamusi

Kõige mõnusam aeg ootab

 TALLINK

MARTELL
COGNAC
FONDÉE EN 1715

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOLIGA.
ALKOHOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST.

vanemuine.ee